

NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tecaj XIII.

V Ljubljani v saboto 17. novembra 1855.

List 92.

Razglas *)

zastran napovedbe pravic in oziroma zemljišnih dolžnost, ki so vsled ces. patenta 5. julija 1853 odkupu ali uravnavi podveržene.

S cesarskim patentom, danim 5. julija 1853, so bile odločbe zastran uravnanja ali odkupljenja pravic, na tujem les sekati ali dervariti, pasti in gojzdne ali borštne pridelke dobivati, potem nekatere druge dolžnosti (servitute) in vkupne pravice do posesti in vživanja ustanovljene.

Po §. 6. imenovanega cesarskega patenta se razdelé pravice, ki so odkupljenju ali uravnanju podveržene, v dve bistveno razločne versti in sicer:

- a) v take, ktere morajo gosposke same iz svoje službene dolžnosti odkupiti ali uravnati, in
- b) v take, ktere se odkupijo ali uravnajo samo takrat, kadar kak vdeleženeec za to zaprosi.

Kakor je pa za odkup in uravnavo v a) imenovanih pravic treba, da se te pravice, ki se imajo po službeni dolžnosti nekdanjih gosposk odkupiti ali uravnati, kakor tudi dolžnosti, ktere iz njih izvirajo, natanko poznajo, kar se pa samo zgoditi more, če se od gosposk objavijo ali napovejo, ravno tako tudi gosposka zastran v b) omenjenih pravic ne more nič storiti, če tisti, ki je vdeleženeec, za odkupljenje in uravnanje teh pravic izrečno ne zaprosi.

Naznanuje se tedaj vsim posvetnim in duhovnim osebam, soseskam, društvom, ustanovbam (štiftengam) in zalogom:

- a) Pravice ali prav za prav zemljišne dolžnosti, s kterimi je njih v krajnski vojvodini ležeče zemljišno posestvo obloženo, in ktere se imajo po odločbah patenta 5. julija 1853 po službeni dolžnosti gosposke odkupiti ali uravnati, s pravimi napovedbami deželni in za to postavljeni komisii naznaniti.
 - b) Zastran pravic pa, ki se imajo samo takrat odkupiti ali uravnati, kadar kak vdeleženeec to zahteva, in ktere jim do zemljiša v krajnski vojvodini ali pristajajo ali pa se kot na njih vpisane zemljišne bremena terpeti imajo, svoje zaprosenja pri tajisti deželni komisii podati.
- Pri tem se je pa po teh-le naredbah ravnati:

Odločbe zastran napovedbe pravic in oziroma zemljišnih dolžnost, kterih se imajo po službeni dolžnosti gosposke odkupiti ali uravnati.

I. Po cesarskem patentu 5. julija 1853 se imajo iz službene dolžnosti gosposke sledeče pravice, oziroma posestvene dolžnosti, odkupiti ali uravnati.

1. Vse pravice v ptujem gojzdu les sekati ali dervariti, ali les in druge gojzdne pridelke iz ptujega gojzda dobivati, naj imajo te pravice kakoršno koli ime;

2. pravica, na ptuji zemlji (na ptujem gruntu) živino pasti;

3. vse tiste poljske služnosti (servitute), ako niso že zapopadene v 1. in 2. odstavku, pri kterih je služna zemlja gojzd ali za zarejo gojzda namenjeni svet, in

4. vse tiste dervaršine ali gojzdne služnosti, pravice ptuj gojzd vživati in na ptujem živino pasti, ktere so bile podeljene ali iz cesarske milosti dovoljene v tacih gojzdh, ki so vsled pravice Veličanstva cesarski, in sicer tudi takrat, kadar se te pravice po postavah in predpisih za izverševanje gojzdno-veličanstvene pravice danih štejejo za preklicljive.

Vse te pravice in oziroma posestvene dolžnosti so po tem take, ktere morajo tisti, ktere v to dolžnost veže, napovedati, ako hočejo, da jih nasledki ne zadenejo, ki so v tem razglasu izrečeni.

II. Napovedbe podajati so dolžni posestniki zemljiš, ki so služne ali odrajtovilom podveržene;

Pri tem imajo:

- a) za ne dosti stare skerblice in na kant djane: varhi, skerbniki, oskerbovavci premoženja in namestovavci konkursne mase;
 - b) za duhovne vkupnosti: predsednik in trije udje vkupnosti;
 - c) za posvetne soseske: predstojnik z enim soseskim možem,
 - d) za posvetne družbe, korporacije in društva: njih predstojništva,
 - e) za cerkve, vživaščine in ustanove: patroni in predstojniki;
 - f) za državne, zalogne in ustanovske posestva: predstojnik oblastnije, kteri gre v kronovini višje nadčuvanje njih gospodarjenja,
- zaprostiti in nadpovedbo podpisati.

Ako se napoved dela po pooblastencu, se mora pooblastenje od vsih tistih oseb, ktere bi bile imele po prejšnjih odločbah napoved same podpisati, podpisano napovedbi priložiti.

Zadosti je, če se glasé take pooblastenja na izpeljavo odkupnega ali uravnanega opravila, ki se ima po cesarskem patentu 5. julija 1853 goditi, ali gledé določenega posestva ali pravice oziroma posestvene dolžnosti brez vsake druge vtesnjave.

Na podlagi tacega pooblastenja zamore pooblastenec pri obravnavah zastran odkupljenja ali uravnanja sploh, ali gledé na v pooblastenji imenovano posestvo ali pravico, oziroma zemljišno dolžnost, po-

*) Gojzdne služnosti (servitute), kterih uravnava ali odkupljenje vsled ces. patenta od 5. julija 1853 ima sedaj na versto priti, so za vsacega, naj je lastnik gojzda ali pa vživavec kakošne pravice v njem, tako važne, da se nam potrebno zdí, iz „dež. zakon.“ natisniti celi ta razglas, kteri velevalastnikom, naj napovejo deželni komisii, s kterimi servitutami so njih lastnine obložene. Čeravno ta razglas obsega le krajnsko deželo, veljajo za druge dežele našega cesarstva enake pravila.

sebej, pravno-vezane izreke delati, pogoje pravno veljavno sklepati in odpovedati se.

Zakonski mož velja kot postavni neomejeni pooblastenec svoje žene, drugače, če je od nje ločen ali pa nima lastne pravice, ali pa če je bilo to molčeče pooblastenje izrečno preklicano.

Napovedniki, kateri ne prebivajo v krajnski vojvodini, morajo vselej svojim napovedbam poverjeno pooblastenje priložiti, s katerim postavijo kacega v krajnski vojvodini prebivajočega pooblastenca, da jih pri obravnavah namestuje, če ne, bi se na njih nevarnost in stroške skerbni ali kurator postavil.

III. Napovedbe morajo biti popolne in doveršne.

Razpor, ki je zastran kake pravice, ktera se napové, ne odveže dolžnosti jo napovedati; toda ta napoved naj pri razsodbi sporne reči, ki se v svojem času zgodi, razsojevanja ne spodbija.

Verh tega je napovedniku na voljo dano, pri spornih pravicah vse, kar se mu za zavarovanje njegovih pravic treba zdi, v svoji napovedbi zapisati.

Deželna komisija pa je še dolžna, če bodi si kakar koli zvě, da pravica, ki se ima po dolžnosti gosposke odkupiti ali uravnati, ni bila popolnoma ali clo ne napovedana, posestniku služnega ali odrajtovilu podverženega zemljiša naročiti, da jo napové.

Sicer bodo krajne komisije, ki se bodo postavile, ob svojem času pretresovale: ali so napovedbe popolne ali ne, in poskerbelo se bo, kakor bo treba, da bo tistim posestnikom gospodujočih ali vpravičenih posestev, kateri bi v napovedbah prezerti biti utegnili, mogoče svoje pravice s prinešenimi svojimi dokazki pred pristojno krajno komisijo vterditi. Verh tega bodo ob svojem času krajne komisije pretresovale: ali so napovedbe popolne ali ne, in po potrebnosti se bo tudi storilo, da bo tistim posestnikom gospodovavnih ali upravičenih zemljiš, ki bi v napovedbah izpušeni biti utegnili, mogoče, svojim pravicam s prinešenjem svojih dokazal pred pristojno krajno komisijo veljavnost zadobiti. (Dalje sledi.)

Slovensko slovstvo.

Koledarček slovenski za leto 1856. Izdal dr. J. Bleiweis.

Če se ozremo po nemškem knjigoterztvu, nahajamo poslednje dve leti tako obilost koledarjev, da bi smeli sedanjí čas res „koledarski čas“ imenovati. Eden skuša družega prekositi ali v notrajnem zapopadku, ali v ličnosti vnanji, ali v dobelosti ali v ceni. Pa je res tudi, da koledarji starih časov niso senca proti današnjim, kateri so popolnoma bukve kakor druge bukve in si jih en človek po več nakupi, kjer pratikarski del je le pridajek. — Tako se je tudi v tem svet premenil.

Ni tedaj čuda, da tudi Slovani ne zaostajajo v koledarstvu, in da med temi tudi mi Slovenci nočemo biti naj zadnji: imamo že malo in veliko pratiko s čednimi podobami od tistega časa, kar izhaja v Blaznikovi tiskarnici; to je naš „illustrirter Zweigroschen-Kalender“, ki ga nahajamo v vsaki bajtici, pa tudi marsikak gospod ga ima rad, ker je star domač prijatelj. — Pred peterimi leti je vrednik „Novíc“ začel izdajati „koledarček slovenski“ po tisti osnovi, v kateri se je že pred več leti pomenkoval s svojim dragim prijateljem Koseski-m, in po tem načinu osnoval „koledar“, ki noče biti le knjižica za eno leto, ampak po svoji podobi- in življenjopisji slavnih naših domorodcov knjiga za vse prihodnje čase in tako si ohraniti svoj poseben značaj, s katerim si je prikupil vse domorodce, katerim je mar za domače slovstvo in umetništvo in za možake, ki so domovini v čast in slavo. — Pred dvema letoma je začel tudi gosp. Gion-

tini izdajati „koledar za Slovence“ za povzdigo katoliškiga duha, kateri se izdeluje po izgledu enacega nemškega koledarja, iz katerega se ponatiskujejo tudi lesorezi. Kakor se iz nadpisa vidi, tudi ta koledar hodi svojo pot — pobožnega in podučnega berila, kteremu je tudi pratikarski del le pridajek. Hvale vreden je tudi ta „koledar“, kteremu prav veliko kupcov želimo, le to moramo opomniti, da bi bil gosp. izdatelj prav storil, ako bi mu bil svoj poseben nadpis dal, kakor tudi Nemci delajo, da ni zmešnjav pri kupovanji. „Koledar slovenski“ in „koledar za Slovence“ ne ločijo, kakor skušnje učé, kupci lahko, in kak drug ločiven nadpis bi se bil pač prav lahko najdel. Zato smo prosili tudi takrat, ko se je hotel „ljubljskemu časniku“ ime „ljubljskih novíc“ dati, naj bi se to ne storilo, ker zmešnjav bi bilo brez konca in kraja. Saj je dosti družih imen; vsak ima rad svoje in naj ima svoje!

Vernivši se zdaj spet k novemu „koledarju slovenskemu“, povemo svojim častitim bravcem: kaj obsega, — ceno obsežka naj pa sodijo oni sami.

Po navadnem pratikarskem delu, kteremu so vloženi listki za pisanje dnevnika, sledí življenjopisje, ki zapopada letos življenje Valentina Stanica in Jurja Japelna, katerih podobi z nju lastnima rokopi-soma ste pridjane v ličnih kamnotisih, ktera sta letos iz-verstno izdelana od gosp. L. Hochbaum-a v Blaznikovi kamnotiskarnici. Življenjopisju Staničevemu, sestavljenemu po spisu svetlega knezoškofa Slomšek-a, je pridjana njegova poslednja pesmica še nikjer ne natisnjena „hvala vinske tertice“, — življenjopisju Japelnovemu tudi iz ravno tistega slavnega peresa pa kratkočasnica „Otročja postelja“ iz Japelnovih rokopisov, ki jih hranuje ljubljanski muzej.

Potem sledijo lepoznanške drobtinčice prozajične, in sicer narodopis „Sorica in pa Soričanje“ od gosp. A. Likarja, — „Kerst ob smerti“ po ilirskem od J. Levičnika, — „Pravlice iz življenja Palčkovega po českem od izdatelja.

Letos obilo nadarjeni lepoznanški del poetični obsega sledeče pesmi: „Mlada Breda“, národna slovenska, pervikrat bolj doveršena natisnjena in zapisana od Rodoljuba Ledinski-ga, — „Nuna Uršica“, národna slovenska, tudi zapisana od Rodoljuba Ledinski-ga, — „Katrinčica“, po národni povesti zložil M. Valjavec, — „Janko cigan“, balada po národni povesti zložil D. Dežman, — „Človeški sled“, zložil Rodoljub Ledinski, — „Čveteri vekí sveta“, po Ovidiju poslovenil M. Valjavec, — „Komu?“ národna iz Liburnije, zapisal J. V., — „Primula Veris“ po Lenau-u, — „Nova cvetličica“, zložil A. Praprotnik, — „V spomin Prešernu“, zložil Jankomir, — „Med in pelin“, „Nekterim pesnikom“, „Slovničarjem“, zložil Znojemski, „Summo Jovi“, zložil J. Jenko. „Sporočilo“, pesmica J. Novakova, napev K. Mašekov.

Torbica narodnih prislovic iz Istre, ki jo je nabral J. Volčič, sklepa „Koledarček“ za prihodnje leto.

Od natisa nam ni treba nič posebno praviti: Blaznikove dela so mu dostojni porok. Dobiva se „Koledarček“ v bukvarnici Blaznikovi in Lerherjevi v Ljubljani in se bo dobival tudi pri družih bukvarjih po Slovenskem, mehko vezan v zavitku po 24 kraje., terdo vezan z zlatim obrezkom, pripraven za mnoge darila, po 32 kraje.

Nauk od reje domače živine. Spisal dr. J. Bleiweis.

3. del „živinozdravstva“. 4 pôle in pol.

Nauk klavno živino in meso ogledovati. Spisal dr. J. Bleiweis. 5. del „živinozdravstva“, 1 pôla in pol.

Oba ta dva dela „živinozdravstva“, ki ga po poti naročila (prenumeracije) izdajata dohtarja Bleiweis in

NOVIČE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tecaj XIII.

V Ljubljani v sredo 21. novembra 1855.

List 93.

Razglas

zastran napovedbe pravic in oziroma zemljišnih dolžnost, ki so vsled ces. patentu 5. julija 1853 odkupu ali uravnavi podveržene.

Odločbe zastran napovedbe pravic in oziroma zemljišnih dolžnost, katerih se imajo po službeni dolžnosti gosposke odkupiti ali uravnati.

(Dalje.)

IV. Napovedbe morajo po davkovskih soseskah kakor tudi po odrajtovilu služnih zemljiš ločene biti.

Vsaka samostojna napovedba naj tedaj vse tiste zemljišne bremena zapopada, ktere vsim upravičenim v eni davkovski soseski na tajistem služnem zemljišu pristajajo. Ako je z nekterimi pravicami k eni dačni soseski spadajočih deležnikov eno zemljiše obteženo, z drugimi pravicami ravno tistih pa drugo zemljiše, ali pa če je ravno tisto odrajtovilu podverženo zemljiše s pravicami deležnikov iz dveh ali več davkovskih sosesk obloženo, se mora v prvem primerljeji toliko napovedb posebej podati, kolikor razno obloženih in odrajtovilu podverženih zemljiš tem pravicam nasprotuje; v drugem primerljeji pa, dasiravno je služno ali odrajtovilu podverženo zemljiše ravno tisto, se mora toliko napovedb podati, kolikor je davkovskih sosesk, v ktere upravičene posestva spadajo.

V. Napovedbe se imajo s posebnimi vlogami naj pozneje do vstevno 15. aprila 1856 c. k. komisii za odvezo, odkupljenje in uravnavo zemljiš v Ljubljani izročiti (nje podajavni protokol je v deželni hiši (lontovžu).

Deželna komisija ima mudnemu lastniku servitutnega zemljiša naročiti, da naj napovedbe poda, kakor tudi svoje dolžnosti v odmerjenem času napové, in če tudi to izrečno naročilo nič ne pomaga, naj jo na njegove stroške iz službene dolžnosti narediti dá.

Stroške je, če bi treba bilo, z enako silo, kakor zemljišni davk izterjevati.

Za podaljšanje razglasnega obroka (brišta) je, če bi treba bilo, pri deželni komisii prositi, preden preteče, in terdno se mora dokazati, da je njegovega podaljšanja treba.

VI. Bistveno nepopolne ali nerabljive napovedbe se bodo napovedniku nazaj poslale in primerno kratak čas se mu bo dal, jih popraviti ali pa predelati; ako ta obrok zamudi, zadenejo mudnega, ako bi bil tudi sploh dani obrok za napovedbo pretekeli, v V. stavku postavljeni nasledki ne pravočasne napovedbe.

Odločbe zastran zaprosinij vdeležencov za odkupljenje ali uravnavo.

I. Samo po zaprosenji kakega vdeleženca se imajo vsled najvišjega patentu 5. julija 1853 te-le pravice odkupiti ali uravnati:

1. Vse ne že v I. zapopadene poljske servitute, pri katerih je med služnim in gosposkim zemljišem ve-

ljala popred ta razmera, da je uno bilo grajšinsko, to pa podložno-kmečko zemljiše, in

2. vse pravice, kak svet vkupaj v posesti imeti in vživati, če imajo

a) poprejšne grajšine ali pa občine ali soseske, kakor tudi nekdanji podložniki (kmetje) ali

b) dve ali več sosesk take pravice vkup.

Vse te pravice so tedaj take, zastran katerih gré vdeležencem pravica, odkupljenje ali uravnavo zaprošiti.

II. Za zaprosnje ima vsak deležnik pravico, kateri vživa dosihmal pravico tacega vžitka, torej pri popred imenovanih poljskih služnostih ravno tako posestnik upravičenega kakor tudi posestnik služnega zemljiša; pri vkupnih pravicah posestva in vživanja pa nekdanje gosposke za en del, in soseske (seliša) ali nekdanji podložniki za drugi del, in pa narobe, ali pa tudi soseska (seliše) nasproti drugim soseskam (selišem).

Za podpis zaprosinij veljajo pod II. a) do vstevno f) zapopadene odločbe.

Pri vkupnih pravicah ali dolžnostih se mora, ako gré za to, ktere osebe zamorejo zaprosenje s pravno veljavnostjo podajati, razločiti:

a) ali zaprosenje poljsko služnost ali

b) vkupno pravico posestva in vživanja zadeva.

V primerljeji pod a) je vsako po postavah pripušeno zaprosenje tudi pravno veljavno, če so ga podali vsi vdeleženci ali upravičeni ali dolžne strani.

Če pa le nekteri upravičenih in dolžnih posestnikov za uravnanje ali odkupljenje zaprosijo, gre deželni komisii po večini glasov tako razsoditi, ali je zaprosenje pravno-veljavno, da se glasi posestnikov zemljiš, ki so vkupni služnosti podverženi, po razmeri velikosti teh zemljiš, — glasi posestnikov vkupno-upravičenih zemljiš pa po razmeri dela, ki vsacega pri vživanji služnosti zadene, prerajtati imajo.

Nasproti pa zamore v primerljejih pod b) vsaki vdeleženec vkupnih pravic do posestva in vživanja veljavno zaprošiti in od družih vdeležencov zahtevati, da se svojim deležem brez ožera na njegovo velikost iz vkupnosti izloči; samo je pridelitev njegovega deleža pri vkupnem posestvu (§. 14 C. patentu) po §. 5 patentu 5. julija 1853 omenjena.

Enako je zaprosenje več vdeležencov, kateri hočejo sami v vkupnosti ostati, zoper vdeleženca ali vdeležence dopušeno, ki še ostanejo.

Vsikdar pa naj več vkupnih zaprosilcev vkupnega pooblastenca izvoli in zaprosenju pooblastenje priloži.

III. Vsako zaprosenje zastran poljskih služnost, ki se imajo le po zahtevanju vdeležencov odkupiti ali uravnati, sme eno samo določeno služno pravico zapopasti, ki gré eni ali več soseskam (selišim) ali več osebam teh sosesk (seliš) do tistega služnega zemljiša.

Pri zaprosnjah za stran v kupnih pravic do posestva in vživanja, se je pravila deržati, da se mora za vsak kos zemljiša, ki je v skupnem posestvu ali v skupnem vživanju, posebej zaprositi.

IV. Zaprošenja je najpozneje do 15. julija 1856 s posebnimi vlogami pri c. k. deželni komisii za odkupljenje in uravnajo zemljišnih dolžnost podati.

Ako zaprosivec tega v tem času ne stori, ga zadene, kar je v §. 42. Najvišjega patenta 5. julija 1853 izrečeno, in terpeti bo imel po tem stroške krajne komisije, ki se zavoljo prepozno zaprosenega odkupljenja ali uravnanja naberejo.

V. Bistveno nepopolne zaprosenja se bodo zaprosivcom nazaj dajale in jim čas postavil, v katerem naj jih popravijo.

Ako kdo popravljene zaprosnje v tem času zopet ne podá, se bo to tako rajtalo, kakor če bi zaprosenja ne bil storil. (Konec sledí.)

Gospodarske skušnje.

Iz katerega kravjega mleka se vmede naj več sirovega masla ali putra?

Sloveči kemikar Strukman je to natanko skušal in zvedil, da na večer pomolzeno ga dá naj več. Zjutraj molzeno je med 100 funti mleka dalo sirovega masla enmalo čez 2 funta, — opoldne pomolzeno enmalo čez dva funta in pol, — zvečer molzeno pa čez 5 funtov. Če manj časa je mleko v vimenu, toliko več terdikastih drobcov ima v sebi.

Da kamniten zid ne bo moker.

Kamnje v zidu ga dela mokrega. Da kamnje ne puša mokrote skozi, naj se stori takole: 20 lotov mčila (žajfe) naj se raztopi v 8 poličih vode in s to žajfnico, ktera se pa ne sme peniti, naj se s širokim plošnjatim penzeljnom namaže kamnje; 24 ur naj se potem tako namazano kamnje suši se vé da ob suhem in gorkem vremenu, — potem naj se namaže vdrugeč, pa ne z žajfnico, ampak 12 lotov galuna (sirovega, roher Alaun) naj se dá raztopiti v 32 poličih vode, in s to galunovo vodo naj se pomaže zdaj kamnje in posuši. Potem naj še zidar omeče steno in pobeli po navadi. Tak zid ne bo potem več moker. Vse une dela naj se opravijo v suhem gorkem vremenu, kakor je bilo že rečeno. (Köln. gem. Wochenbl.)

V eni uri dobro juho napraviti.

Včasih in v nekterih okoljšinah, postavimo, za popotnike, je treba, da se dobra juha (župa) v kratkem času napravi. Pridna gospodinja zamore to takole storiti: Naj vzame 1 funt govedine ali teletine, ali tudi oboje polovico; naj zreže meso na drobne kosce, ter jih dene v kastrolo, pa naj dodá korenja (merkve), čebulje, malo slanine in pol kozarca vode. Kastrola se dene na pohleven ogenj, da se vse to čertertinko ure polagoma praži, tako dolgo, da začjenja se prijemati. Na to naj se dolije poldrug funt vode z enmalo soli, in dá se meso v njej pol ure kuhati; potem odcejena juha je prav dobra.

Mazilo za plése.

Sitno je, če je človek plešast ali tudi če živini, posebno konjem na kakem mestu noče dlaka več rasti. Ni tedaj čuda, da ljudje hrepené po mazilih zoper to nadlogo, in jih drago plačujejo. Pošten zdravnik bo vsakemu rekel, da nimamo gotove pomoči in da je večidel tudi celó nobene ni zoper plése.

Kadar je drevju listje odpadlo, maži ga in maži s čem koli, perja le ne boš izmazal iz drevesa. Zeló enako je s plešami. Drugač je včasih z golo kožo konj in druge živine; pomaga včasih samo olje, včasih pa tudi nobena reč. — Imeli smo te dni priložnost zvediti obstojne dela vsih dragih olj ali mazil zoper plése, katerih cena je, gledé na njih obstojne dele, res velika goljušja. Hamiltonovo, švajcarsko, mako in Dupuytrenovo olje, filkom, medvedova mast (Bear's Grease) in nekda tako sloveča levova pomada (pommade de Lion) iz človeške masti napravljena iz ostanjkov v pariški raztelesovavnici, in več družih, se dá za majhen dnar napraviti, prodajalo se je pa in se še prodaja prav drago. Naj večkrat pri ljudéh poterjeno Dupuytrenovo mazilo, ktero bi se dalo za terdovratne plése pri konjih včasih s pridom rabiti, se naredi iz 1 lota muzga iz govejih kostí in prilije se 2 ali 3 grane tinkture španjskih muh; za plése pri ljudéh devajo nekoliko kapljic kakega dišečega olja (bergamotnegaitd.), za konja pa je bolj toliko sáj pridjati, da je mazilo černo, če je konj črne ali črnikaste barve. Le to živinozdravnikom svetovati zoper terdovratne plése pri konjih, katerih se želi gospodar znebiti, je poglavni namen teh verstic.

Leseni stenji za oljenke.

Naj olupijo pridni ljudje verbovnice (to zamorejo otroci opraviti), naj jih suše na peči, potem jih pomočijo v raztopljeni vosek, ter jih ovijejo s prav tanko pavolo, pomočijo jih spet v vosek, pa naredé iz njih svetila. Tako svetilo gorí prav dobro, ter je gotovo dober kup.

Sukno napraviti, da ga voda ne premoči.

Naj se raztopi 1 funt mčila (žajfe) v 12 funtih vode, ter naj se sukno pomoči v to raztopino, potem pa suši. Ko je suho, dene se v vodo, v kateri se je precej sirovega galuna prej bilo raztopilo; dodati se utegne tej raztopini tudi nekaj mizarskega lima.

Ozir po svetu.

K vremenstvu.

Po lastnosti cvetja se iz nekterih rastlin reči zamore, kakošno bo prihodnje vreme. Od resjá (resice, Heidekraut) je znano, da je seme njegovo živež tičem in divjačini v gojzdi in da takrat le malo cvetè (to ste tudi lanska jesen in zima poterdile), kadar ima mehka zima priti, — kadar pa pride ostra zima, takrat cvetè resje obilno. Če ni namreč huda zima in ni veliko snega, ni treba dokaj resjega semena, ker žival že dobiva hrane v gojzdi po drugi poti; če pa je zima ostra in snega na debelo, jim je seme resjá včasih skor edina hrana(?). Tako skerbí Stvarnik za vse svoje stvari. Pravijo, da letos resje krog in krog tako obilo in lepo cvetè kakor malokterikrat; — po tem takem je letos dolge in hude zime pričakovati, ktero so nam že tudi obilne gobe (gljive) v jeseni prerokovale. Ali se bo prerožtvo spolnilo ali ne, bomo konec zime vedili; na vsako vižo pa se iz takih, večletnih in natanko zapisanih skušinj zamore prihodnje vreme prerokovati, ker se opirajo na stanovitne natorne podlage.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Tersta 19. nov. Po današnjem zdravniškem naznanilu gré stan bolezni gosp. nadvojvoda Maksá čedalje bolj na bolje, tako, da od danes naprej se ne bojo več vsakdanji zdravniški razglasi izdajali.

NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v saboto 24. novembra 1855.

List 94.

Iskrice veselja

o povišanji

deželnega poglavarja krajske kronovine

gospoda gospoda

Gustava grofa Chorinski-ga,

komendnika ces. austrij. Leopoldovega reda,

v čast tajnega cesarjevega svetovavca.

Biser zlati svoje krone

V varstvo Ti zaupa car,

Ti pa zvesto ohranjuješ

Kar zročeno Ti je v var.

Je dežele ena misel,

Eno za Te je sercé:

Vsi ko milega očeta

U ljubezni Te časté.

Ko nas šiba božja tepla

Z lakoto je prestrašno,

Kruha revežem trepečim

S svojo si delil rokó.

Sam s' tolažil obupajoče,

K post'ljí šel si reveža

Kjer naj huje razsajala

Je preljuta kolera.

Ptuja bila Ti beseda,

K' jo dežela govóri,

Kaj Te gnalo se učiti —

Ako to ljubezen ni?

Si učil besede naše

Se nevtrudno dan na dan,

Da sam čuješ ljudstva reve,

Ga ozdravljaš hudih ran.

Kjer si hodil, sled se blagi,

Sled dobrote le pozná;

Verna Ti tedaj dežela

„Živi!“ kliče iz sercá.

Razglas

zastran napovedbe pravic in oziroma zemljišnih
dolžnost, ki so vsled ces. patenta 5. julija 1853
odkupu ali uravnavi podveržene.

(Konec.)

Splošne odločbe.

I. Napovedbe pravic, ki se imajo po službeni dolžnosti gosposke odkupiti ali uravnati, kakor tudi zaprosenja zastran pravic, ki so samo po zaprosenji vdeležencov uredskemu djanju podveržene, se morajo natanko narejati po poduku, ki se bo vsim soseskam kakor posestnikom večjih zemljiš posebej dal, in jih imajo tisti pravnoveljavno podpisati, ki so poklicani jih podati dotični ces. oblastni.

II. Iz razglasenja tega razpisa izvirajo pa sledeče dolžnosti:

1. Vsi tisti se morajo v to gosposkino obravnavo vdati, kateri so pri nazočem upravičenji kot posestniki gosposkih ali za prejemšine upravičenih, kakor tudi služnih ali odrajtovilu podverženih zemljiš vdeleženi, pri vkupnih pravicah do posestva in vživanja pa vsi deležniki.

2. Sodbine tožbe za uterjenje ali pa zoper polastenje kakošne pravice, kakor tudi zavoljo v §. 7. patenta 5. julija 1853 imenovanih zadev, se zastran pravic, ki se imajo po službeni dolžnosti gosposke odkupiti ali uravnati, ne smejo po razglasu tega razpisa več začeti, — tožbe zastran pravic pa, ki so samo na zaprosenje odkupiti ali uravnati, pa se ne smejo od tistega časa več delati, ko je deželna komisija čez podane zaprosenja obravnavo zaukazala.

3. Če take tožbe v omenjeni dobi že tekó, naj, ako tožniki in toženec ne zahtevata pravdo vstaviti, tožba dalej teče, bode naj na kateri stopnji koli in ali je razsodba storjena ali ne. V tem primerljeji pa morajo obveljati predpisi zastran okrajšanega ravnanja, če sta se ali tožnik in toženec ob kratkem pogodila, ali če ne terpi, kakor pravda stoji, nikaka od toženca ali tožnika pridobljena pravica nobene škode.

Ako pa taka pravda na prvi stopnji v redni obravnavi naprej teče, se je vendar za višjo stopnjo predpisov okrajšane ravnave na vsako vižo deržati.

4. Razsojevanje pravde ne ovéra med tem napovedbe ali zaprosenja nikakor; tajisto gré tim več v svojem dosedanjem ali po kaki začasni naredbi deželne komisije (§. 37 patenta 5. julija 1853) bolj natanko odločenem stanji do časa, ki je po odkupni ali uravnalni razsodbi odločen (§§. 15. 24. in 37. patenta 5. julija 1853), svojo pot. Pa tudi pravde se nimajo ustaviti, ktere ne zadevajo pravice do vživanja, služnosti ali vkupnega posestva samega, temuč le motenje v posestvu tacihi pravic zadevajo, ali to, kako kdo odrajtuje vživanje ali ga odškoduje, če se gaje branil, in poslednjič tudi eksekucije ne, ki gredo na podlagi pravo-močnih razsodb ali sodnih pogojev.

III. Vsaka napovedba, ki je bila s tem mišljenjem podana, da se ima napovedana pravica iz službene

dolžnosti gosposke obravnavati, bo takrat, ako bi jo deželna komisija le kot zaprosivno spoznati utegnila, ob enem tudi kot zaprosnja veljala, če napovednik v svoji napovedbi ne izreče očitno, da ima kot napovedba veljati. Vsako zaprosenje ima samo po sebi že kot napovedba veljati, če se zaprosena pravica kot taka spozna, ki jo mora gosposka iz službene dolžnosti uravnati ali odkupiti.

IV. Ker so vse pisma, pisanja in obravnave za stran odkupljenja in uravnanja, ki se ima po Najvišjem patentu 5. julija 1853 opraviti, štempeljnov in poštne proste, je vse v tej zadevi na c. k. oblastni naravnane vloge na napisni strani in na zavitku z besedami „v rečeh odveze, odkupljenja in uravnanja zemljiš“ zaznamnovati.

V. Vse cesarske oblasti, posebno pa dačne in katastralne, imajo dolžnost vdeležencem, da bodo mogli svoje napovedbe ali zaprosenja narejati, pogled v za to potrebne pisma in pripomočke v primerni kontroli dopuščati, in če postavljeno prepisnino odrajtajo, jim tudi prepise tajstih ali posnetke map izdajati.

Dnina delavcov v našem cesarstvu.

Dnina delavcov (Taglohn) je za gospodarja kaj važna reč; po časniku „Austria“ je bila mesca septembra in oktobra sledeča:

V Černovici 24 do 30 kr., v Krakovi 36 kr. do 1 fl., v Debrečinu 1 fl., v Presburgu 36 kr., v Rabu 1 fl. do 1 fl. 12 kr., v Karlovcu 30 do 36 kr., v Berni 30 do 36 kr., v Novi Gičini (Neutitschein) na Marskem 18 kr., v Iglavi 18 do 20 kr., v Hebu 24 kr., v Pragi 36 do 48 kr., na Dunaji od 30 kr. do 1 fl., v Gradcu 24 do 30 kr., v Ljubljani 32 kr. do 1 fl., v Gorici 35 do 50 kr., v Šerdingu 28 kr., v Bocenu 1 fl., v Pančovi 1 fl. 12 kr.

Starozgodovinski pomenki.

O pomenu imen slavnih slovanskih mest Vineta in Jom — Jumna, in o izobraženosti starih Slavenov ¹⁾.

Razložil Davorin Terstenjak.

V zgodovinskih delih slavnih zgodovinopiscov še zmiraj nahajamo na nepravilno oponašanje, da so stari Slovani bili barbarsk narod. Vse drugači govorijo pisatelji nemški, kateri so tisti čas živeli. Naj mi bo dovoljeno v tem članku nekoliko svedočb navesti, da so stari Slovani gojili vse umetnosti mira, in da niso bili brez izobraženosti.

Po jezerih, rekah in po morji so ribčji opravljali mirno svoje dela, pišejo nemški kronikarji, in cele vasi so bile, v katerih so sami ribčji živeli. Posebno so se pečali z lovljenjem solnač (Hering) in Nemci so radi hodili v zemljo Slovanov po osoljene ribe ²⁾.

Živinoreja je bila imenitna, in bčelarstvo je Slovan razumel bolje, kakor njegov nemški sosed. Sloveli so tudi zavoljo poljedelstva in pri njem rabljali matiko in serp. Razun žita, pšenice in ječmena sta bila čislana posebno slovanski lan in konoplja. Tudi vertnarstvo jim ni bilo neznano. Nemci, kateri so v dvanajstem stoletji prišli v Pomorje, so se čudili nad obilnostjo maka in dobrega sadja posebno orehovega ³⁾. Še na koncu dva-

najstega stoletja omenjajo stare listine, da so v Braniborškem terte sadili. Iz žita so pekli kruh in zernje so mleli z žernovi; iz ječmena pa so varili dobro pivo (ol) in iz sterdi sladke med. Tudi soline (Salzquellen) so znali rabiti za pripravljanje soli ¹⁾.

Med oblačili nam pisatelji imenujejo klobuke, zunanje in notranje oblačilo, slednje je bilo iz platna.

Za orožje bojno jim je služilo kopje, meč, topor, lok in strela. Ako ravno so rudnino dobivali iz ptujih dežel, so vendar vse doma izdelovali. Med domačim orodjem se hvalijo slovanske sekire, serpovi, noži, tepače in žage.

Podobe njihovih molikov pa so bile umetno iz meda (bakra) in zlata vlite ²⁾. Tudi od zidarskega orodja govorijo tadajni pisatelji in od lepih zidanih hramov. Znali so tudi stari Slovani umetno podobe iz lesa rezati in z njimi stene lišpati, kakor tudi rezilo barbat ³⁾. Kronikar Thietmar govori od veličanskih štev. Sakso gramatikar in Helmold pišeta, da so Slovani znali tesati prostorne ladije, ktere so konje in jezdice sprejemale ⁴⁾.

Da pri takšnih različnih tvorinah je tudi trgovina cvela, se lahko razume.

Vsaki sedmi dan je v mestu Stetin-u bil sejm. Ruski kupci so prišli do dunajskega (donavskega) pobjezja, da so Bavarcem konje prodajali ⁵⁾.

Razni omajidiški in abbasidiški kalifovi dnarji, kateri so v zemlji nekdanjih Slovanov najdeni bili, pričujejo, da so že v osmem stoletji v trgovski zavezi z daljnimi jutrovimi deželami bili. Med arabskimi dnarji, kateri so na boku baltiškega ali izhodnega morja najdeni bili, nobeden ni iz poznejšega časa kakor od leta 1012 ⁶⁾.

Med imenitnimi trgovskimi mesti je slovela posebno slavna Vineta, od ktere je že v „Novicah“ popis stal. Ali Adam bremski imenuje še drugo imenitno mesto, ktero je na ustji Odre stalo, in to mesto imenuje nar večje v Evropi. Zvalo se je Jom ali Jumna ⁷⁾. Nemci in Gerki so se v njem naseljevali zavoljo trgovine. Bilo je tukaj blago natovorjeno iz vsih severnih dežel. Al žalibog! da slava tega mesta ni dolgo terpela. Že v drugem desetletji 11. stoletja so to veličastno mesto Danci poharili. Kakor ime mesta Vineta je mitologičnega početka, tako tudi ime Jom — Jumna.

Kakor so tri različne imena in podobe troedinih božanstev v indoslovanskem bogočastju samo osebljene (personificirane) lastnosti tistega bitja, tako so tudi sinovi bratje, žene, sestre, hčere in drugi členovi rodbine božanstev samo deli tistega bitja. Kolikor več je lastnost božanstva osebljenih, toliko večja je postala rodbina božanstev. Astronomiško-kalendarski vzroki so storili, da se je število žen, otrok itd. enega božanstva do petdeset, sto itd. razširilo, kolikor je trebalo imen za poznamlovanje dnevov, tednov, mescov kakošnega letnega božanstva. Vse te imena pa imajo takšno zmisel, da se vjema z značajem glavne podobe. Da se, postavimo, trije deli časa — začetek, sreda in konec — poznamlovajo, je božanstvo časa dobilo dva brata. Ker pa je po poltenih (sinnlich) mislih rojenje le po združbi dvojih različnih spolov mogoče, je tedaj, postavimo, indiški Brahma dobil ženo ⁸⁾. Brahma pa je, kakor že v Upnekhatu ⁹⁾ stoji, celo leto ali sonce, zato je rudeča njegova barva za zaznamenje sončnega ognja, in ker sončna krogla se v

¹⁾ Kar je tukaj rečenega, velja od polabskih Slavenov; od drugih drugokrat. Kar je o imenu mesta Vineta v spisu „o Noriku in Noreji“ rečeno bilo, se s tem člankom opozove. „Errando discimus“ pravi prislovica, in kogar ni sram se učiti, ta pride do resnice. Zmote izpovedati pa je dolžnost vsakega poštenega pisatelja.

²⁾ Glej Dreger „Codex diplomat.“ Pomor Nr. 5.

³⁾ Sefr. „vita Ottonis“ 118, Helmold I., 12, 14.

Pis.

¹⁾ Thietmar IV., 28, VII. 52.

²⁾ Ebbo 55.

³⁾ Thietmar VI. 17.

⁴⁾ Helmold I. 36.

⁵⁾ Monumenta Boica XXVIII. str. 203.

⁶⁾ Glej Bohlen v „Abhandlungen der königl. deutschen Gesellschaft zu Königsberg“ str. 16, 33, 34.

⁷⁾ Adam Brem str. 217, 228.

⁸⁾ Primeri s temi besedami Nork „Popul. Mythol.“ II. del, stran 132, 133.

⁹⁾ Upnekhat ed. Anquetil Vol. II. str. 263.

Pis.